

N E M Z E T I
T Á R S A L K O D Ó

Martius 28dik napján 1837.

—
ÚTAZÁS A' RÉGI EURÓPA ROMJAI
FELETT 2836dik ÉVBEN.

(Egy névtelennek írományai között találtatott
levelei szerént.)

E L S Ő L E V É L.

Bull. apr. 12kén 2836.

Die Zusammenstellung der Staaten, Völker und Weltperioden, in ihrem Wechsel, und Wettkampfe gegen einander, ist ein grosses fast tausend jähriges Olympia unter den Augen unparteischer Kampfrichter der Weltträgerinnen — Recht und Klugheit, Tugend und Schicksal.
Herder.

Szerencsésen megérkeztem, kedves szabad barátom, a' régi világba, 's már öt héttől fogva itt vagyok Bullban — egy alkalmasint kedvezőleg fekvő falucskájában a' régi Angliának. — A' repülő posta, melylyel én, mint tudod, martius első napján, Philadelphiából eljöttem, a' 3-dik napon le-ereszkedett sz. Napoleona (a' régi sz. Héléna) nevű közép stationál, a' hol négy órákig mulatott. — Ez idő alatt alkalmam esék ama' jeles síremléket megnézni, melyet a' mi kormányunk a' régi világ nagy hősének itt — az ő halála helyén, állittatott. — Egy gránitból fara-

Első felesztendő.

gott 500 láb magasságu obeliscuson (tiszteleti oszlop) olvashatni ezen feljülrást: A' régi világ hősének. — Ötven magas kőszirti lépcsők — a' hős élet idejét jelentők vezetnek az obeliscus belsőjébe, mely egy 105 lábnyi magas boltozatot zár magába, mely az újonan feltalált, úgy nevezett szabad napgáz által pompáson világítatik. Kár, hogy ezen találmányt a' régi világ ez előtt ezer esztendővel nem esmérte. — Mennyivel világosabban néztek volna ki minden ő épületeik.

A' mindgyárt említett boltozat közepében áll a' hősnek egyszerű 20 láb magasságu sírköve fekete márványból, emel' szokott felirással: „Ember“, és alól ezen szók: „Minden másod perczeid egy egy cselekvény.“ — Az obeliscus hegyén éjjel egy 50 lábnyi átmérőjü, szabad napgázból álló sugárzó mivég, és megvilágosítja a' tengert szinte öt mértföldnyi körben, oly alakban, mintha az egész egy csudálandó világ özönből emelkednék-fel. — Valódi felséges kilátás! — de nagyobb még az a' gondolat, melyet a' művész itt létre hozott. Mert ha ötet jól értem: úgy tetszik, hogy ő ezen síremléssel a' régiségnek óriási tetteiről bíres és hatalmas hősét jellel esmértetőleg (symbolisch) mint az időnek örökre világló tornyát akarta a' régi és új világ között felállítani. Tökéletesen sikerült ez neki, és csudálandó azon rövid idő, mely alatt az egész végre hajtattott. Csak négy hétig dolgoztak az úgy nevezett jezsuita erőművek (a' gőz-erőműveknek egy neme) a' szikla darabok felállításán; és még rövidebb idő alatt vettetett-meg az alapja. Az egész munka 3 hónapi időbe került, és alig foglalt-el 15 vagy 20 dolgot. Mit mondtak volna a' régiek, ha ilyen építményi műveket láttak volna? — De így van ez, és így lesz mindétig a' világban. Tartoztathatlanul nyomul-elő a' lelki

és értelmi műveltség; és semmi által nem enged magára bilincseket tétetni; és a' miért valaha Nápoleonnak egy puszta szigeten kellett oly kedvetlenül elhunyni: azért most egy embernek sem kell meghalni.

Itt a' levegő, mely még a' 22dik században igen ködös és a' szigeten találtatott mocsárok miatt az egészségnek ártalmas volt, most a' parton felállított 10 légtisztító ágyuknak 4 esztendei sűkerek által, megtisztított és kiderített, elannyira, hogy most télben és nyárban, szüntelen tiszta és vidám a' levegő, 's legkisebb felhőcskétől is nem zavartatva lengedez a' „Nagy ember“ nyugvó helye körül. — Az ehhez közel fekvő mocsárok is nagyobb részint, úgy nevezett szárasztó erőmívek által kiszárasztattak, és a' legártalmasabb is azok között (a' sziget lakóinál Lowe nevű) már régen füvel bőségtel, mely itt a' szamarak tartására fordítatik. — Az emlékjel közelében mintegy 100 lépésnyire attól állanak magánosan négy ős régi rendkívül magas kupreszlák (a' sziget nyelvén Lascasen névvel), a' köz monda szerént, azt beszéllek, hogy valaha egy hasonló nevű költő ide vándorlott, hogy a' hely közele által lelkesítette a' nagy hős sírjánál az ő tetteit énekelje. — Azt mondják, hogy a' négy kupresz között fekszik temetve. De most egy év ezred után, mely a' felett elhanyaglott, ki tudhatja, hogy mind ez mi módon eshetett?

A' repülő posta itten délutáni 4 órakeri indulásakor felemelkedett szinte fél mértföldnyi magasságra, és leereszkedett azután ismét a' rendszeréni vizirányos utazói helyzetbe. — Az újabb léghajósok úgy vélik, hogy egy ilyen magasságban a' menetel bátrabb; de még is tapasztalák, hogy bajosabb vala, mint rendszerént. — Csak

martius 7kén délután 4 órakor látók-meg Kalmárkországnak (a' régi Anglia) partjait előttünk lenni, és éjszaka 5dik 's 6dik között egy kemény szélvész kelle kiállanunk. — A' posta hajónak még feljebb kellett hágni, hogy a' rettenetes szélvésznek legalább valamivel kevésbbé kitétetve legyen; és még is az a' felsőbb légrétegnek igen nehéz lévén, minden erőlködésivel is alig haladhatott egy néhány mértföldnyire. — A' leereszkedésről mint természetes; vala nem is lehet gondolkozni mert az Oczéán felett valánk, és Kalmárkország partja, a' légkapitány vélekedése szerint, legalább még 150 mértföldnyire távol vala. — Innen az utazóknak repülő erőmivekre kellett kitétetni, és egyenként láviroztak egész ejjel nagyobb vagy kisebb távulságban a' posta hajó körül. — Végre reggel fél 8 óra felé ismét az alsóbb légrétegekben járhatván, a' posta hajóba felvettünk; de ez két légosztóját, egy szélvész ellenzőjét, és négy repülő taréját elvesztette a' mult éjen, ide nem számítva az előrepkényét, mely egészen szélyel zúzatott. — Még is mostantól fogva alkalmasint jól ment dolgunk: a' szélvész dél felé szembetűnőleg csendesedett; és a' légkapitány két rövid léggolyót tétetett a' hajó első részire, melyek oly jó következményt okoztak, hogy három szükségű szárnyaknak segedelmével már délután 3 óra felé tökéletesen viziránylag helyhezhattuk magunkat. — Ekkor akará a' szerencse hogy a' szél hirtelen körül lebege, és a' légosztókat szabadokká tevé.

Nyomban parancsot ada a' légkapitány, hogy a' nagy repülőtaréjok feltétessenek, 's már most zúdulva repüle-fel a' posta hajó mintegy fertály mértföldnyi távolságra a' még ekkor is duzzadozva fenyegető Oczéán felett. — Mint egy négy óra felé láttuk-meg Kalmárkország partjait, 's

már öt óra tájban leereszkedtünk Bullba, melynél fogva a' posta hajó nem több, mint 5 óra alatt mintegy 130 mértföldnyi tért haladott keresztül. — Tudom, kedves szabad barátom, hogy te mind ezen kóbor útaimra mit gondolsz: tudom, meg nem foghatod, hogy egy americanust mi hajthat-ki a' maga bonjából, melyben a' szabadsági világ mellett, oly gyönyörteljesen, és kényelmesen találhatja magát. — De ne neheztelj a' te régi barátodra! esmered az ő csudálatos szenvedelmét az annyira romlott és balgatag, de még is oly erősen vönszó európai régiség iránt. — Azért légy engedékeny. — A' régi Európa nemzetei Amérikát látták származni és felemelkedni. — Mi már most az ő romjaikra tesszük lábainkat. — 'S ki tudja micsoda nép fog valaha a' mitörédekeinken állani? Oh! kedves barátom, a' legédesebb éldelet a' vissza emlékezésnek varázs ködjén szokott fekünni. — Mivelt státusok származhatnak ott, a' hol olyanokat alig gondolhatunk lehetőeknek; mivelt státusok száradnak-el, melyeket halhatatlanoknak hittünk vala. — Még az éghajlatok is változhatnak; sokféle okokból lehet egy lakókkal tömött ország lakhatatlan; sok telepítvény lehet anyaországgá, sok anyaország gyarmattá. — Csak kevés új találmányok sok régieket eltörölhetnek, minthogy az igen magas feszültségnek vagy tágulni, vagy elpattanni kell; ki ne számithatna bár mi álomlátólag a' következményekre? — E' földön, mintegy narancson, mászkálunk apró és alig észre vehető bogarak módjára; gyötörjük egymást, vagy öszve telepedünk egy hajlásában. — Ha itt vagy amott a' narancs szenvedez vagy rothad: egy más nemzemény támad a' rothadásból, a' nélkül, hogy az elsőnek értelmességi systemája elenyészett volna. — A' természetben minden plántának el kell virágozni;

de az elvirágzott plánta a' maga magvait tovább hinti, vagy elhordja a' szél, 's így ujjul szüntelen az élőnek látszó teremtés. — Csak ugyan én még is a' búcsuzó esthajnalnak sajnós érzetű sugáraiban eleitől fogva több vonszalmat találtam, mint a' legkevélyebb és pompásabb naptámadásban. — De már késő az idő, és az utazás engemet nem kevésbé megbádogyasztott. — Ohajtom a' lefekvést és nyugalmat. — Élj tehát szerencsésen. — Legtovább hólnapután a' tartományi repülő posta által kapni fogod egy második leveletemet.

K - - a. J - - f.

EGY ÁNGOL KERESKEDŐ TUDÓSÍTASAI SZIBÉRIARÓL.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tudva van közönségesen hogy Szibéria az orosz száműzötteknek helye; de vagy azért hogy a' nyomoruság ezen lakából kevesen térnek vissza, vagy azért hogy a' kiszabadulás öröme elfelejteti a' szenvedőkkel az ott kiállott szenvedéseket: eddig elé igen keveset lehetett arról tudni. Bizonyos szerencsétlenek, a' kiknek emlékezetéből állapotjuk változása sem törölkötte ki nyomoruságaik emlékezetét; ezelőtt előljárók által tudósítást adának ki Szibériáról. Ezen előljáró vagy fő ember egy pétervári angol kereskedő társaság feje vala, ki a' svédekkel Oroszországra nézve káros kereskedési viszonyba jöven, legényeivel együtt arra ítéltetett: hogy halálig Szibériába küldetessék; noha ez az ember nem annyira azt írta le, mit ott látott, mint azt, mit ott szenvedett; az ő tudósítása mindazáltal elég érdekes és így következik:

A' mi utazásunk nem vala oly bajos hogy

szenvedéseink sorába illjék. Néhány napi útazás után egy olyan tartományban, mely egészen jéggel és sűrű köddel fedetett, eljutánk a' Lángekír tóhoz, melynek jegein tovább költöztetésünkre rendelt néhány szánakat találánk. Rakvák valának ezek eleséggel; a' minket kísérő katonaság pedig tudunkra adá nekünk, mily emberséggel akarna velünk bánni 's valójában, ha kiveszszük a' kemény hideget, mely ellen a' tűz is, melyet leszakadni nem engedtünk, eléggé nem tudá védeni; három hetek alatt keveset szenvedtünk, csendesen vitetvén a' havon vagy jegen.

Ily hosszas útazás alatt semmi olyas nem ötlött szemünk eleibe, mi az egyformaságot változtathatta vagy únalmunkat kisebbíthette volna. A' tó nem vala oly széles hogy két partjai néltszottak volna, de ott is csak hóval fedett 's lakósok nélkül való mezőket veheténk észre. Utazásunk huszonharmadik napja vala az, melyen kíséretünk öröm teljes kiabálásai valami változásra tevének figyelmetesekké. A' tó a' nélkül hogy észre vehettük öszve húzódván, egy domb aljában, mely látásunkat régtől fogva környezé, meglátánk néhány bámulatos magasságu tornyokat, de a' melyek gyásznak valának jelei; kereszt fedte ugyan azoknak tetejit de a' melyekre némely szerencsétlenek valának felfüggesztve, a' kik magokat büneik által tették méltókká ezen büntetésre. Kiséretünk megfejté nekünk ezen látmány értelmét. A' város, melyhez közeledénk a' legszámosabb számüzöttek lakja vala, és az oda menőknek az által előre értékre adaték, hogy éppen azt a' büntetést érdemlették, és hogy az élet, mely nékik meghagyatott, oly kegyelem, melyet nem érdemelnek, 's nekünk is nyilváníták, hogy ezen intés reánk is tartozik, 's még

kérének hogy ezen borzasztó példát fordítsuk hasznunkra. —

Kevés idő teltevel ki érénk a' partra 's hátra levő útunkat a' városig — mintegy két francia mértföldet — gyalog tevénk-meg. Ezen borzasztó helységhez való közeledésünk teljesen bébizonyítja azon képzetünk igazságát, melyet arról utazásunk alatt formáltunk. A' természet úgy látszik egészen elfelejtette ezen helyet mikor áldásait kiosztotta. Látják itt is az emberek a' jöttevő napot, a' nélkül hogy melegét éreznék; sugárai ferdén lövellődnek el a' föld felett, azért az ott lakók a' nappalt is inkább a' hó fejérségének mint nékie köszönhetik. A' városba béérvén, a' benne lévő épületek előttünk inkább vad állatok barlangjainak mint emberek hajlékainak látszanak. Az utzákon egy lelket sem lehet látni, 's jéggel úgy bévalának fedve mint éppen a' mezők 's csupán az épületekről felemelkedő vastag füst remélteté velünk hogy itt emberekre találunk.

A' mioket kísérő katonaság jártas lévén ezen szomorú helységben minket egyenesen a' kormányzóhoz vezet, ki becsülettel fogadott ugyan, de akarván megismerkedni mind vétünkkel mind az ellenünk hozatott itélettel, hogy ezekhez mérve bánhassék velünk, elkísértetett egy a' magától távol lévő házhoz, a' hol hosszason várók rendelkezését. El is hozák ezt; melyben arra valánk kárhoytatva hogy a' szomszéd erdőkben, az ott nagy számmal tanyázó vad állatokat utolsó óránkig üldözzük, vadászszuk.

Megvallom, ennek hallására lelkemnek eddig birt állhatatossága egyszerre eltűnék, 's helyet hagyva bennem a' legborzasztóbb kétségbeesésnek, könnyeimet nem tudám vissza tartóztatni. Ily vad sors előttem sokkal rosszabbnak tet-

szék a' balálnál. Megölöm magamat így gondolkozám, ha nem szelidíthetek az ítéleten; esedeztem az öröknek engednének nékem néhány pillantásig időt a' kormányzóhoz menetelre. Ez a' kegyelem nem is tagadtatott-meg tőlem. Megjelenék tehát sorsom szabados ura előtt, 's oly szív-rehatólag beszélém le előtte testi gyengeségeimet, hogy maga is azon megilletődék, 's látván hogy az erdőkbe kevés hasznomat veheti, megengedé nékem Ciángutban lakhatni; így nevezik a' várost a' hol lakását tartja. Hijában könnyörögtem előtte, hogy ezen kegyelmet társaimra is terjeszsze ki; ők elvitettek, én pedig halálos szorongattatásban maradék hátra.

Az én büntetésem e' szerint valamivel szelidíteték, de még is a' ciánguti lakósoktól úgy nézeltem mint bűnös és szerencsétlen számkivetett. — A' kormányzó nevében kevés idő múlva tudtomra adatek, hogy legyen készen bűnöm büntetését más szenvedéssel le róni. Ez a' szenvedés nem volt igen súlyos, de még is nékem oly megalacsonítónak tetszett, hogy újra felébredt bennem a' gondolat magamat megölni. A' forgott kérdésben, mi szerint nékem az oroszok szokása szerint oly állapotba kell helyheztetnem, mely tökéletes ellentételben álljon azzal, melyben születtem, és eddig éltem. Én kereskedést folytattam 's azt harmincz esztendeig ángolhoz illő megkülönböztetéssel is üztem; az az bőség és gyönyörűségek közt, szabadon, függetlenül, sok legény és cselédekkel; egyszóval mindennek birtokában, mi az életet édessé és boldoggá teheti. Ki hirdetétek tehát hogy ezután mint tereh hordozó fogok használtatni, következésképpen hogy a' legalább való hivatalra köteleztetem kenyerem megkeresése végett, 's hogy némely nyomorult emberek igazgatása alá vettetem, kiknek teljes

hatalmuk van azokon, a' kik hasonló sorsra kárhoztattak. Azonban hogy sujtoló nyomoruságomban vigasztaljanak; számtalan emberek példáját számlálák elő kik nálamnál sokkal többet értek. Ezen előterjesztéseknek volt is az a' haszna hogy belém béketűrést lehellenek. — Valójában azon kevés idő alatt is, melyet Ciángutban töltöttem, sok olyan nagy rangú személyeket esmertem meg, kik főbb rangból alacson sorsba jutások miatt sokkal méltóbbak valának sajnálásra mint én. Látám a' nagy generálokat köz katonákká, az orosz főbb ítélő székek táblabíráit az igazság kiszolgáltatóivá, a' főbb rangú urakat valamely polgár vagy haszonbérli szolgáivá le alacsoníttatni; egy szóval a' természet és Gondviselés által megalapított rendet felforgattatni. Igaz, azt erősíték nékem, hogy ezen vissza fordultságoknak a' rendre, büntetés minéműségébe nagy befolyások lenne. Én azonban nagyítás nélkül erősíthetem, hogy ezek sokkal különösebbek valának előttem, mint olyan emberfaj látása, melynek seje ott lenne hol a' mi lábunk vagy on. Azonközben a' mindennapi tapasztalás kisebbité csudálkozásomat 's inkább megbarátkoztata magam és mások nyomoruságaival, mint előre hittem. Esmeretséget köték néhány főbb rangú bűnösökkel, 's azoknál sem találék annyi keserűséget jelen állapotjokon, mint a' mennyit gondoltam. Ezek barátsági ajánlásomat örömmel fogadták, 's le beszéllették nékem szerencsétlenségek historiáját, 's nem tudom szokás-e vagy nagy lélek okozta benne? szinte mindnyájan bal esetenkel teljes megnyúgvást nyilvánítanak előttem. Talán ez állhatatosságot azon vak tiszteletnek 's jobbagyi engedelmességnek lehet tulajdonítani, melylyel minden oroszok a' magok császárjok iránt viseltetnek, mely a' törökben is azt cselek-

szi, hogy megnyúgodva hajtja le fejét a' nagy úr pallósa vagy sinorja alá; úgy látszik hogy az orosz is czárja által kimondott halálos ítéletét a' leg bizonyosb úti levélnek tartja menyországfelé.

De ezek az általam előre anyyira bámult vallásos megfogások, kevés napok mulva szinte veszedelmemet okozák. Pétervárbán soha senki sem háborgatott vallásomért az angol anyaszentegyházhoz tartozván; azért elhitettem magammal, hogy számkivetésemben is élhetek ezen szabadsággal; 's valósággal teljes szabadságban is valék mind addig míg nem tudák hogy én nem úgy gondolkozom és hiszek mint ezen tartomány más lakószai; de ezt sokáig eltitkolni, főképpen mivel a' templomot sem gyakorlottam, teljes lehetetlen vala. Az a' hír terjede el titokban hogy eretnek vagyok. Egyszer veszem észre miként minden ember kerül és fél tőlem. A' száműzöttek is, kiknek barátságával eddig dicsekedhettem, kerülték a' velem találkozást; sőt a' mi nyomoruságomat is tetézés, még uraim is, kiktől függöttem, keményebben kezdének velem bánni. Sokáig nem tudtam minek tulajdoníthatni ezen új kedvetlenséget. Végre két orosz pap félre szállítván sürgetőleg tudakozódék eretnekségem felől. Én őszintesen kijelentém, hogy az angol anyaszentegyház tudományát vallom 's abban akarok meg is halni. Nem tesz rajtad senki erőszakot, mondának egész nyájassággal, hanem parancsolatunk van a' kormányzótól megtudni vallásodat, 's egyszersmind tudatni, hogy ha akadékoskodol vallásukat bévenni, az erdőkbe fogsz számkivetetni.

Panaszoson felszóllaltam ezen fenyegetés ellen, 's tudakoztam hogy az udvar ítélete parancsolja-e vallásom változtatását? Nem; mondának, abban nincs semmi a' felé, hanem a' kormányzó kívánja azt, kinek teljes hatalma van a' szám-

üzötteken; erősen ragaszkodván a' görög valláshoz, nem szenvedheti hogy Ciángutban mást valljanak, következésképpen ezen jó papok hogy engem magokhoz térítsenek, csak urok akaratját hozák-fel. Most nyilának-fel szemeim, 's megértém mind azt, miért viseltetnek itt egy időtől fogva hozzám hidegséggel, mind azt, hogy mit várhatok a' tudatlan nép vak buzgóságától. Talán ettől sem ijedek vala úgy meg, ha csak haláltól kell vala félnem; de állapotom ily alacsony volta mellett még azt is elgondolám, mi szerént sorsom az által, hogy ezután senki sem fogközelkedni velem, sokkal borzasztóbb fordulást vett magának mint volt valaha. Mit képzelheték magamra nézve szív szaggatóbbat az érdeknél? De más felől táplált a' remény, hogy ott társaimat feltalálhatom. — Úgy is ezerszer megbántam, hogy tőlök elváltam vala. A' helyett tehát hogy ezen határozásnak ellene szegültem volna, kértem, mint kegyelmet Ciángutból száműztetésemet 's a' vad állatok közé leendő kiköltöztetésemet.

A' kormányzó, ki még nem felejtette vala el, micsoda erőteljesen esdeklettem eleintén éppen ellenkező kegyelemért, bámúla elhatározásomon, 's kivána látni 's hallani. Hozzá vitettem. — Történetem híre a' városban elterjedvén a' kormányzóné 's vele együtt más asszonyok is vágytak engemet látni. A' társaság számos vala. Annyi szeretetre méltó asszonyságok látása (jöllehet könnyűségem szigoruk valának; ábrázatomon pedig a' hosszas szenvedés által okozott sáppadság üle) felserkente, hogy hajdoni csinos magam viseletét mind magam ajánlásában mind beszédeimben elővegyem. A' kormányzó, noha külsőképpen igen emberségesen viselé magát irántam, még is hajthatatlan marada; de feleségét és a' más asszonyságokat annyira megilleté azon állhatatos-

ságom, mi szerént inkább választottam az erdőt mint vallásom megváltoztatását, hogy a' kormányzót számomra megnyerni egyesített kéréseikkel igyekeztek, de a' ki azokat vakmerőleg vissza útasította; miért mint észre vettem, nem kissé bosszankodának.

Ez után búcsut vettem azoktól kik azt tőlem elfogadni kegyesek valának. Másnap a' parancsolat elmenetelemre kiadatván utnak indulék a' Gondviselés védelme és két őr katoná vezérlése alatt. Mintegy két mérföldet haladánk-el. Én szerencsétlenségemet olyan bizonyosnak tartottam, hogy még a' kívánságot is, sorsomon változtathatni, szükség felettinek gondoltam, 's még is az isteni segedelem soha sem volt oly közel hozzám mint most. Az erdő széliben a' katonák megállának 's tudtomra adák útamnak bévégződését, 's egyszersmind kedvező szerencsémre is figyelmessé tevének, melyet remélni sem lehet semmi okom.

A' kormányzóné megbosszankodván azon, mi szerént férjétől oly goronbán útasított-el, hogy rajta boszut álhasson csak el menetelemre várakozék. Némely barátnéival, kiket hozzám jó indulattal viseltetni tapasztalt, szándékát közölvén, együtt elhatározák, engem szabadságba helyeztetni. A' környülállások sürgetőbbek lévén hogy sem jövendőmet tárgyazó valamely tervet gondolhattak volna ki, most előre elégnék tarták útasításomat meggátolni. A' leg egyenesb út ezen célra a' kíséző katonák megnyerése vala. Miben oly jól is boldogulának, hogy ezen két katonák hozzám tehetségek szerént jó indulattal viseltettek 's nékem részszerént szeretet, részszerént haszon kívánásból örömet szolgálának.

Felfedezvén előttem a' kormányzóné szándékát azt is tudaták micsoda lépések tétettek bá-

törségom végett. Mult éjszaka egy befedett szánat hoztak vala ezen erdőbe ki azzal a' czállal, hogy az menedék- és hajlékul szolgáljon nékem addig míg az asszonyságok más rendelést teendének rólam. Az eleség, melyet a' katonák hoztak magokkal elegendő vala nekünk néhány napra, mert ezen temérdek pusztaságon sokáig kell utazni míg az ember vagy egy falura talál, azért eleséget szoktak vinni az emberek egyik falutól a' másikig magokkal. A' katonák, engem a' szánhoz vezettek mely a' sűrűségben el vala rejtve. — A' hol minekutána falatoztunk volna, kimondhatatlan öröömre azt nyilváníták öreim, hogy a' kormányzóné három barátnéival sétálás színe alatt délután látásomra fogna jöni.

Vala is szerencsém elfogadni ezen nagy lelkü látogatást. A' melyért tartozó háládatosságomnak érzéseit oly élénken, oly szívre hatólag magyarázám ki mint csak lehetett; a' mely azon hajlandóságot is benne, hogy velem jóltegyenek, nevelé; elsöbben is azon vágyodásoknak kelle elege tennem, mi szerént hazám és esetem felöl tudakozódnak. Nem hibáztván semmi olyast miért arcom piruljon, arra vala elbeszélésem intézve hogy szánakozást ébresztszen fel; nem is hibáztam el ezen czélt. Mert látám hogy sorsomon a' tisztelt asszonyságok elannyira megérzékenyedtek, mintha velem vérségi vagy barátsági öszve kötetésben lettek volna. Azután azon módokról tanácskoznak, melyek rabságomat bévégezhetnék. Azon kevés segedelem, melyet nekem nyújthatának, nem ada nekik teljes reményt a' felöl, hogy egy idegen, ki azon hosszú útat, mely Pétervár és Ciángut közt van, csak egyszer tette-meg azon még egyszer vissza tudna menni. Ez a' nehézség egyedül engem érdeklött ugyan, de ezen jó asszonyságok is a' magok részéről szorongat-

tatának; nem láthatván előre tisztán mi lenne feltételeknek kimenetele. Hogy az örök oly hamar visszatértek, annak elhihető okait kelle kigondolni; mert különben titkunk csak addig tartott volna meddig azoknak távolléte. Könnyű lesz vala talán a' kormányzóval elhitetni hogy az utban megboltam; de oly közel Ciánguthoz történetből is napfényre jöhetett volna tartózkodásom helye; és akkor nem csak én süllyedtem volna vissza azon nyomoruságba, melyből kiszabadulásomat hittem; hanem egyszersmind a' kormányzónét is kitettem volna férje boszu állásának. De másfelől eltávozni innet annyit tett reám nézve, mint lemondani minden vigasztalásról és gyámolítatásról; e' mellett mit is használt volna nekem a' szabadság, ha ily borzasztó magánosságban, ily rengeteg erdőkben és vad állatok közt egyedül kellett volna élnem; minél a' rabságban sem volt előttem semmi szomorítóbb.

Nem tudom mire vettek volna minket ezen terhelő gondolatok, ha e' szorongató zavarodás eszembe nem juttatta volna azt, mi javamra szolgálhatott. Megemlékezém száműzött társaimról, kik négy személyből állottak: két angolból, egy svédből és egy oroszról. Azt tanácslám tehát a' kormányzónénak hogy a' két ör katonát küldje társaim után azzal a' parancsolattal, hogy őket szabadon kísérjék vissza. Ezen terv minden nehézségeket elhárította; mert elutazások által a' kormányzó előtt a' katonák hivsége kétség alá nem jöhetett, de más felől társaim vissza jötte azt is remélteté velem, hogy velek a' legbajosabb és hosszabb út ellenére is kiszabadulhatok. A' felől pedig éppen semmit sem kételkedém, hogy oly szolgálai lélekkel biró nép közt, mely urainak csak pusztá nevére is reszket, a' kormányzóné parancsolata éppen úgy nem tiszteltetnék mint a' kormányzóé.

Az örkatonák elindulának. Én az asszony-
gokkal maradék, a' kik új bizonyosságát adák részt-
véteknék és becsüléseknék. A' nyomoruság mely-
ben fetrengettem, nem teheté, hogy a' legifjabb-
nak kellemei iránt érzéketlen legyek, de vissza-
utasítám magamba az indulatot, mely oly ros-
szul illet szerencsétlenségemhez. Mindnyájan meg-
ígérék hogy a' szükségesekről híven fognak gon-
doskodni 's látogatásaikat is gyakran újítandják.
Az örkatonák csak nyolcz napot kértek útjokra,
mely idő oly rövidnek látszott előttem, hogy
már szenvedéseim végén lenni képzelém magamat.

Nyugtalanság nélkül szemlélém hát tőlem el-
távozni jóltévő szabaditónéimat; vigasztalván ma-
gamat a' viszont látás reményével. Midőn az éj-
szaka közelgetett sötét fátyolával béborítani e' ren-
geteg erdőket, én is vissza vonultam a' levegő
mostohasága elől szánamba, mely szinte oly for-
ma volt mint a' mi fedett szekereink, melyben,
medve bőrrel lévén bérelve 's csak egy szűk aj-
tóval ellátva, egy oly kora 's erejű férfi mint
én önnön melege által is kiállhatta a' hideget,
annyival inkább mivel az esztendő légszebb ré-
szében valánk. A' szán azonban oly könnyű va-
la hogy félkézzel is oda huzhattam, hova akar-
tam. Bé szállék tehát szánamba, hogy nyugod-
jam 's gondoson bészáram annak ajtaját. Hely-
zetem a' szánban nem is vala oly kényelmetlen,
hogy az álom hamar le ne zárta volna szemci-
met, 's csendesen is alvám néhány óráig mint
a' legjobb ágyban.

Az alatt míg szerencsétlenségemet felejtve ily
boldogul szendergék az álom karjain, hirtelen
csak félbe szakasztaték nyugalomom, a' szán se-
bes mozgatása miatt.

(Végzete közelebbről.)